

KULTURMINNER I HAMMERFEST - FUGLENESODDEN

DENNE DELEN AV HAMMERFEST, BAK VIDEREGÅENDE SKOLE OG UT MOT FYRET, HAR FLERE KULTURMINNER SOM ER VERD Å FORMIDLE TIL NYE GENERASJONER.

Museet tilbyr "guidehefter" for kulturminner i Hammerfest-området. Heftene er utarbeidet av Turid L. Andreassen som har hentet stoff fra "Øyfolk", og bygget på egne opplysninger og turopplevelser. Tilgjengelige hefter: Gammelveien, Sikk-sakkveien, Tyven, Fuglenesodden.

MERIDIANSTØTTEN:

Meridianstøtta, Struves meridianbue, ble reist til minne om den russiske astronomen Friedrich G W Struves formidable arbeid. Han ønsket å måle jordklodens størrelse og finne ut om kloden var flattrykt ved polene. Med seg i dette arbeidet fikk han nordmannen Hansteen og svensken Selander. Arbeidet startet ved utløpet av Donau, sør i Russland, i 1815. Der finnes i dag granittblokka Ismailstøtta. Etter nesten 40 års arbeid, ble arbeidet avsluttet i 1852. Arbeidet ga oss i tillegg nøyaktige lengde- og breddegrader, samt mulighet til å kunne regne ut vekta på jorda. Som et minne om siste målepunkt, fikk vi i 1854 Meridianstøtta, - et monument i granitt og kopper. Den ble heldigvis fraktet til Trondheim med båt før høsten 1944. Godt ivaretatt kunne den settes på plass igjen 17. mai 1949, og står like fin i dag. 15. juli 2005 ble 34 av de opprinnelige målepunktene under Struves arbeid, erkjent å tilhøre VERDENSARVEN. Meridianstøtta står dermed på UNESCOs verdensarvliste.

BUNKERDEPOTET:

Nedenfor Meridianstøtta er det i dag et yrende industri/ laste-losseområde. Ikke noe nytt fenomen for Hammerfest. Byens navn har variert noe,- Hammerhavnen, Hammerfeste, begrunnet i at stedet hadde ei god havn med godt feste for båtene (hamrer). Da byen i 1789 fikk sin bystatus var navnet Hammerfest, og byen hadde sitt innkomme av båtene, av fisken av selfangst og av de som skulle proviantere, bunkre opp til neste tur. Dette medførte at det var store penger å gjøre for de som kunne ta i mot fangst, bevare og selge denne og kunne skaffe proviant og utstyr til nye fangst-turer. Handelsmennene Nissen og Feddersen startet tidlig med fiskebruk og proviantering på kaianlegget på Fuglenes. Men også familien Robertson så mulighetene for egeninntekt. Allerede i 1825 startet denne familien med å ta i mot fiskefangst så vel som selfangst, ordne fiskehjeller til tørking av torsk,

hus til lagring av tørrfisk, og ikke minst ;- skaffe kontakter i inn- og utland til eksport av varene. Etter hvert ble Fuglenes den viktigste bydelen med et omfattende arbeid innen fiske , fangst og BUNKRING – ny proviant, nytt drivstoff.

Ennå i dag står salttankene igjen etter familien Robertson. Salt som ble brukt til salting av klippfisk, selkjøtt og huder. En kuriositet,- ja, litt av en begivenhet som dessverre er helt borte, er kullkrana. Båtene var lenge avhengige av kull som drivstoff og Robertson skaffet til veie store kullhauger ved kaianlegget. I 1930-årene fant han opp en finurlig sak,- et slags samleband fra kullhaugen og til båtene. Da slapp arbeiderne å frakte kull i trillbåra, -de kunne bare skufle fra haugen og på kullkrana.

SKANSEN

Går en fra Meridianstøtta, ut mot sør-øst, mot fyret, kommer man til et inngjerdet område med en kanon. Dette er Skansen,- rester etter byens forsvarsverk i 1809. I 1809 var Norge under styre av Danmark. I og med at Danmark var i allianse med Frankrike og Frankrike var i krig med England (Napoleonskrigen), ble også Norge berørt av Englands boikott mot franskvennlige land. Blant annet fikk ikke norske skip gå i land i enkelte havner for å laste kornvarer,- en handelsblokade som etter hvert ga oss matmangel.

Men vi visste råd. Spesielt var vi heldig stilte i Finnmark fordi vi kunne handle med russerne. Og det gjorde vi,- inntil de engelske myndigheter fikk vite om det, og ville sende krigsfartøy hit for å stoppe oss.

Om morgenen 22. juli 1809 seilte to engelske fartøy inn mot Hammerfest. Fartøy bemannet med soldater og bevæpnet med flere kanoner. Inne i byen hadde omlag hundre menn, samlet sammen fra byen og områdene rundt, fordelt seg på Batteriet (like ved dagens Bohus) og på Skansen. De hadde to kanoner på hver plass, samt fordelt 29 rifler og 61 spyd. Kvinner og barn var sendt til fjells.

Hvorvidt kampen bare varte en time eller to, er ikke bevist. Det gikk i alle fall ikke lang tid før de tapre Hammerfestingene måtte gi tapt i mangel av ammunisjon. Som takk for kampen, gikk engelske soldater i land og plyndret det de kunne, før de reiste hjem dagen etter.

Kanonen som står på Skansen i dag, er kun utlånt til minne om Napoleonskrigen. Det er ikke den som deltok i kampen.

HEKSEBRENNING:

Årsaken til at vi knytter dette avsnittet til Fuglenesodden, er at man tror at den avretting som skjedde, må ha skjedd i området rundt Skansen. Gamle notater sier at stedet den gang ble kalt Galgenes. Stedet kunne nok egne seg for brenning,- ikke for nær bebyggelsen, men nær nok til at skuelystne kunne se på. Det som imidlertid er sikkert er at det foregikk heksebrenning i hele Europa på 1600-tallet. Det som tidligere hadde vært forbundet med kunnskaper og spesielle egenskaper,- magi, helbreding -alt dette skulle bort. Magi var djevelens verk og alle i hans ledtog skulle brennes,- ja gjerne barna deres og. Hvis ikke, kunne det gå ille med alle i nærheten, med stedet, med landet.

Finnmark slapp ikke unna denne "epidemien". Her var samer som kunne ting ikke andre kunne og her var tøffe kvinner som sto mot øvrigheta fordi de ikke var slaver av noen. I Øst-Finnmark ble det brent flere kvinner på grunn av sine "evner" eller sin talemåte.

I Hammerfest forteller rettsbøkene følgende: Fra høsten 1621 til august 1685, ble tre personer dømt til døden ved brenning. En kvinne og to menn. Ingrj fra Lerretsfjord ble dømt til bål dom fordi hun hadde gannet flere personer etter at hun ble beskyldt for å ha stjålet for til andres rein. Hun måtte ta vannprøven (hvis hun fløt = skyldig), og tilsto da at hun hadde gannet. Rastj fra Klubben ble truet med vannprøven og tilsto at han kunne sette ånder inn i dyr og gjøre disse gale. Find fra Hellefjord på Sørøya fløt som en stokk etter prøven. Han ble dømt for å ha stått i nær kontakt med fanden selv, og dermed kunne sette ondt på folk,- noe han hadde gjort.

MELKØYHUSENE:

Når en står på Skansen kan en ikke unngå å se LNG-anlegget Snøhvit på Melkøya. En ruvende fabrikk laget på ei øy som en gang huset flere familier, et gårdsbruk og et fiskebruk. Gjenreisningsmuseet var så heldig å få to av husene som sto på Melkøya, to av husene til familien Normann.

Det hvite huset ble satt opp på Melkøya etter 2. verdenskrig,- et gjenreisningshus med stort kjøkken, lita stue, kjeller, spiskammers og soverom med flere sengeplasser. Her er vedovner i flere rom, ovner som kun ble brukt om det var nødvendig. Stua ble brukt enkelte søndager eller når det var fint besøk. Vi finner også vaskefat, vannbøtter, ullkarrere, vaffeljern og gorrå-jern. Alt tatt vare på for å illustrere hvilket arbeid som måtte til i hverdagen,- vedhenting, vannbæring, matsanking (bær, fisk, egg, fugl), og vedlikehold av hus og redskaper.

Det røde huset, naustet er også innholdsrikt. Her kan en se og ta på alle de tingene en trengte for å drive fiske og fiskebruk,- og det som skulle til for å ta vare på redskapen. Mye er laget av de som bodde på Melkøya, noe er satt i naustet uten tilknytning til øya, blant annet fra fangstbåten Vestis som man kan se tvers over fjorden, nedenfor storsvingen.

Husene fra Melkøya står låst, men ved kontakt med museet, kan en få omvisning i dem. Har en interesse av mer opplysninger enn hva temaheftene gir, er det mye stoff å hente i " Øyfolk " 1990,1998, 2000, 2001, 2002, og i bøker om Hammerfest utgitt av Klaus Iversen, Gunnar Hagen,

Fyrhuset minner oss om den gang havet var riksvei nr. 1. Da båtene var vår viktigste transportmulighet, og før GPS, og annen nymotens teknologi gjorde det mulig å manøvrere kun på tekniske løsninger.